

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ОБЩА, ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА И ГЕНЕТИЧНА ПСИХОЛОГИЯ“

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.пс.н. Соня Методиева Карабелъова

на дисертационния труд на тема:

**„ПСИХОЛОГИЧЕСКИ ПРОФИЛИ И ХРАНИТЕЛНИ НАВИЦИ ПРИ ЮНОШИ (14 –
18 г.)“**

за получаване на образователна и научна степен „доктор“ в
направление 3.2. „Психология“ (Обща психология – Психологическо
измерване)

**Автор на дисертационния труд: Иван Йорданов – катедра по
Обща, експериментална и генетична психология, Философски
факултет, СУ „Св. Кл. Охридски“**

1. Актуалност на тематиката

Дисертационният труд, разработен от Иван Йорданов, е посветен на тема, която отдавна е сред централните и важни теми в психологията. Към тази проблемна област вече съществува трайно утвърден интерес. Темата е актуална, тъй като е ориентирана към

проучването на взаимовръзките между личността и разстройствата в храненето. Значимостта на изследваната проблематика се повишава от факта, че в дисертацията се представят данни за връзката между хранителни навици и личностни профили на юноши въз основа на изследване, което е първото в български контекст.

2. Познаване на проблема

В работата са представени множество теоретични концепции за анализирани конструкти, което показва, че докторантът познава подробно съществуващите схващания по разработваната тема. В подкрепа на това е библиографията на дисертационния труд, която включва 124 литературни източника, преобладаващо на английски език. Представеният анализ на теоретичния материал по темата показва уменията на докторанта да проучва, да анализира, да обобщава и да прави изводи по отношение на ключовите за работата понятия. Забележките към тази част са по-скоро технически – като например имена на автори (написани на английски език в текста, а не когато се цитират) и др., които не омаловажават стойността на труда.

3. Методика на изследването

Избраната методика за изследване съответства на целите и задачите на дисертационния труд. Използвани са 2 въпросника:

- Тест за хранителни нагласи (EAT-40);
- Преработена форма на Минесотски многофакторен личностен въпросник за юноши (MMPI-A),

Въпросниците позволяват събирането на данни за изследваните феномени.

Събрани са и данни за социо-демографските характеристики на изследваните лица.

Методиката е добре описана и представена в приложение. Инструментариумът е старателно подбран и релевантен на целите на проучването. Коректно са описани процедурата и дизайна на изследването.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Заглавието на дисертационния труд напълно съответства на проучваните проблеми. Формулировката, използвана в заглавието, описва обобщено тематичната рамка на проучването. Докторантът е събрал данни, които са част от планираната за проучване област.

Работата е структурирана в увод, две части – теоретична и емпирична, заключение, литература и приложение.

Литературният обзор е изчерпателен, логично структуриран и показва добро познаване на проблемите, свързани с темата. По съдържание теоретичната част отговаря на изследователската тематика и представя схващания за същността на анализиранията понятия и докладваните в литературата резултати по отношение на взаимовръзките между тях. Избраната структура на изложението показва подробно и задълбочено познаване на тематиката. Създадена е теоретична конструкция от ключови понятия, връзката между които е изчерпателно обсъждана.

Концептуализацията на всяка от категориите започва с исторически ракурс и продължава с аналитично проследяване на различните становища, подкрепени с анализа на множество конкретни изследвания.

Обемът на теоретичната част е общо от 50 страници, които са разпределени в девет параграфа, отнасящи се до теоретичните подходи, методите на измерване, теоретичната рамка на изследването за взаимовръзките между проучваните феномени.

В теоретичната част на разработката подробно са представени концепции за хранителните навици и разстройства. Специално място е отделено на нагласите на юношите към храненето и методите за измерване на хранителния прием, като са отразени и често срещаните трудности при тези измервания. Разгледани са и основните подходи за изучаване на юношеството (биологичен, социокултурен, психоаналитичен, психосоциален и когнитивен). Докторантът обръща внимание и подробно описва значими съвременни изследвания, посветени на взаимовръзките между хранителните навици и личностните характеристики при юноши.

В резултат на теоретичния обзор е създадена теоретична рамка от ключови понятия, връзката между които е изчерпателно обсъждана. Също така е обосновава необходимостта от провеждане на проучването, което е основа на обсъждания дисертационен труд на Иван Йорданов.

Емпиричната част включва целта, хипотезите, задачите и методите на дисертационния труд. Целта и задачите са ясно формулирани. Издигнати са шест хипотези за връзките между анализиранияте конструкти. Докторантът подробно описва въпросниците, тяхната валидизация и ревизия. Иван Йорданов подхожда с достатъчна научна сериозност към решаването на поставените задачи и избира адекватен подход.

В отделен параграф са представени получените резултати от емпиричното изследване. Проучването е проведено върху извадка от 441 ученика между 14 и 18 годишна възраст (8-12 клас) ($X=15,97$), като най-голяма част от респондентите са от гр. София. Не се

откриват данни за разпределението на изследваните лица по демографската характеристика пол.

Прави впечатление широкият обхват на проучването, което създава условия за отчитане на влиянието на голяма част от факторите, обуславящи проучваните явления и характера на връзките между тях. Контингентът и методите са подробно описани.

Получените резултати от емпиричното изследване заедно с направените обсъждания са представени общо върху 90 страници. Изложението на резултатите следва поставените задачи и описва проверката на формулираните хипотези. Осъществените статистически анализи са съответни на целите.

Поставените в изследването цели и задачи, както и характерът на предполагаемите зависимости между изследваните конструкти, определят статистическите методи, които са приложени при обработката на данните. Те включват методи от описателната и дедуктивната статистика, използвани за установяване на вариацията на изследваните феномени при различните респонденти и техните взаимовръзки.

Въз основа на резултатите от приложените анализи (факторен и анализ на надеждността) за въпросника за хранителните нагласи са изведени три скали: „Спазване на диета“, „Булимия и прекалено внимание към храненето“ и „Възприет обществен натиск върху хранителния режим“ и са определени норми. Смятам, че това е и основен принос на докторанта, а именно – адаптация и стандартизация на въпросника за българската социокултурна среда.

От данните за Минесотския многофакторен личностен въпросник за изследване на юноши (ММРІ-А) са изведени усреднени личностни профили на изследваните лица по здравен статус (зdravi, лекувани и диагностицирани).

За изчисляване на праговите стойности по скалите на въпросника за хранителните нагласи е приложена статистическата техника Receiver Operating Characteristic (ROC) Curve анализ.

За проверка на взаимовръзките между изследваните феномени е приложен корелационен анализ. Също така е използван и дисперсионен анализ за установяване на различията по отделните скали в зависимост от здравния статус на изследваните лица.

Резултатите от приложените статистически анализи са коректно описани и представени в таблици и графики, като онагледяването е с добро качество.

В дискусията се представят накратко основните резултати и се обсъжда тяхното приложение в практиката. Направените изводи са релевантни на задачите и обективно отразяват резултатите от изследването. Те показват компетентността на И. Йорданов да анализира и интерпретира резултати от емпирични изследвания и да прави заключения за практиката.

Описаните приноси на дисертационния труд са изведени от осъщественото от докторанта проучване и получените от статистическата обработка резултати. Представените три приноса отговарят на реалните постижения на докторанта. Формулираните приноси на дисертационното изследване са добре подкрепени с аргументи и обективно отразяват постиженията на дисертационния труд. Според мен основният принос на дисертационното изследване се състои в адаптацията и стандартизацията на въпросника за нагласите към храненето (EAT-35) за юношеска популация в българския социокултурен контекст.

Многостранното разглеждане на обсъжданите конструкти показва добра изследователска „дисциплина“ – включени са и психиатрични аспекти, като не е пропуснат и интервенционния психотерапевтичен аспект.

Получените резултати позволяват по-нататъшни анализи, които могат да доведат до практическо приложение, насоки за което са дадени в работата.

Критични бележки и препоръки

Иван Йорданов добросъвестно отчита ограниченията на проведеното проучване, като предвижда възможности за разширяването му, за да могат резултатите да бъдат генерализирани. Критичната ми бележка се отнася до големия брой скали на Минесотския многофакторен личностен въпросник за изследване на юноши (MMPI-A), необходими за обхващане на всички параметри на създадения модел. Администрирането на такъв голям брой скали може да доведе до намаляване на мотивацията на респондентите за даване на по-точни отговори.

5. Автореферат

Авторефератът отразява основните параметри на темата, като са представени както теоретични анализи, така и експериментални резултати. Текстът отговаря на изискванията. Представеният графичен материал е с добро качество и с висока полезност.

Иван Йорданов представя две публикации по темата на дисертацията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Иван Йорданов представлява цялостно изследване на актуална научна тематика, като получените

результати могат да намерят приложение в клиничната и терапевтичната практика. Дисертацията и свързаните с нея публикации отговарят на изискванията и наукометричните критерии на Закона за развитие на академичния състав в Република България за присъждане на образователната и научна степен „доктор“.

Като имам предвид актуалността на темата на дисертационния труд, задълбоченият теоретичен анализ на изследователските данни и успешно проведеното изследване, убедено давам своята положителна оценка и предлагам на членовете на Научното жури да гласуват положително за присъждане на образователната и научна степен **„доктор“ на Иван Йорданов** по професионално направление **3.2. Психология (Обща психология – Психологическо измерване)**.

08.05.2018 г.
гр. София

РЕЦЕНЗЕНТ:
(проф. д.пс.н. С. Карабельова)